

Warszawa, dnia 22 sierpnia 2019 r.

Stanowisko
Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji
Krajowej Rady Radców Prawnych
w sprawie możliwości wykonywania zawodu radcy prawnego
na stanowisku „nieradcowskim” w urzędzie jednostki samorządu terytorialnego

I. Zleceniodawca

Niniejsza opinia została sporządzona na zlecenie Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji (dalej: „OBSiL”) Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 23 lipca 2019r., w związku z wnioskiem Dyrektora Departamentu Prezydenta Urzędu Miejskiego Wrocławia (dalej: „Wnioskodawca”) nr DPR.070.2.2019, 00047877/2019/W dotyczącym możliwości wykonywania zawodu radcy prawnego przez urzędnika samorządowego zatrudnionego na stanowisku urzędniczym „nieradcowskim”.

II. Przedmiot sprawy - zagadnienia podlegające rozstrzygnięciu

We wniosku o przedstawienie stanowiska przedstawiono następujące zagadnienie w związku z zatrudnieniem w jednostce samorządowej na stanowisku dyrektora wydziału (to stanowisko urzędnicze kierownicze w rozumieniu ustawy o pracownikach samorządowych) osoby, która ma uprawnienia radcy prawnego:

1. *Czy w świetle wydanej przez Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych opinii z dnia 9 października 2017r. w przedmiocie statusu radcy prawnego zatrudnionego w strukturach jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, pracownik samorządowy zatrudniony na stanowisku urzędniczym, w tym kierowniczym („nieradcowskim”) może w ramach przedmiotowego stosunku pracy świadczyć jednocześnie w tej jednostce obsługę prawną i korzystać z uprawnień wynikających z ustawy o radcach prawnych, tj. z ustrojowych uprawnień, gwarancji autonomii, wolności oraz ochrony prawnej przysługujących wyłącznie w razie zatrudnienia na stanowisku pracy radcy prawnego?*
2. *Czy świadczenie obsługi prawnej w rozumieniu ustawy o radcach prawnych przez urzędnika samorządowego zatrudnionego na stanowisku kierowniczym np. Dyrektora jest zgodne z dyspozycją art. 8 ustawy o radcach prawnych, zgodnie*

z treścią którego radca prawny wykonuje swój zawód w ramach stosunku pracy, na stanowisku radcy prawnego? Innymi słowy: czy świadczenie obsługi prawnej bez nawiązania wężła prawnego, jakim jest umowa o pracę na stanowisku radcy prawnego w jednostce samorządowej jest możliwe?

III. Źródła prawa i materiały wykorzystane do zajęcia stanowiska

W niniejszym stanowisku uwzględniono regulacje zawarte w następujących aktach prawa powszechnego i aktach samorządowych:

1. ustawa z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych (tekst jedn. Dz. U. z 2018r., poz. 2115, ost. zm. Dz. U. z 2019r., poz. 730), zwana dalej „u.r.p.”
2. ustawa z dnia 21 listopada 2008r. o pracownikach samorządowych (tekst jedn. Dz. U. z 2019r., poz. 1282), zwana dalej „u.p.s.”
3. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 maja 2018r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych (Dz. U. poz. 936, zm. Dz. U. z 2018r., poz. 2437), zwane dalej „rozporządzeniem RM z dnia 15.05.2018r.”
4. Kodeks Etyki Radcy Prawnego, stanowiący załącznik do uchwały Nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 22 listopada 2014r. (<http://kirp.pl/etyka-i-wykonywanie-zawodu/etyka/kodeks-etyki-radcy-prawnego/>), zwany dalej „KERP”
5. Regulamin wykonywania zawodu radcy prawnego, stanowiący załącznik do uchwały nr 94/IX/2015 Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 13 czerwca 2015r. (<http://bibliotekakirp.pl/items/show/426>), zwany dalej „Regulaminem”.

Źródłem cytatów orzeczeń sądowych w niniejszym opracowaniu jest:

1. Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych (<http://orzeczenia.nsa.gov.pl>) – w przypadku orzeczeń sądów administracyjnych, tj. Naczelnego Sądu Administracyjnego (dalej „NSA”) i Wojewódzkich Sądów Administracyjnych (dalej „WSA”)
2. portal internetowy Sądu Najwyższego (www.sn.pl), chyba że w odniesieniu do konkretnego powołania lub cytatu wskazano inaczej - w przypadku orzeczeń Sądu Najwyższego (dalej „SN”)
3. baza <http://obsil.pl> – w przypadku stanowisk OBSiL

IV. Analiza zagadnienia przedstawionego we wniosku

W powołanej przez Wnioskodawcę opinii z dnia 9.10.2017r. wskazano, że wiele ustawowo określonych elementów sprawia „że zatrudnienie na żadnym innym stanowisku pracy niż radcy prawnego nie stanowi (wykonywania zawodu radcy prawnego – dop. MS), bo nie gwarantuje radcy prawnemu zatrudnienia odpowiadającego jego kwalifikacjom oraz odrębnemu ustrojowo statusowi zawodowemu. Nie ma wprawdzie przeszkód prawnych, aby osoba z kwalifikacjami i tytułem zawodowym radcy prawnego została zatrudniona na innym ("nieradcowskim") stanowisku pracy, ale tylko wtedy, gdy taka osoba godzi się na wykonywanie innego rodzajowo i ustrojowo zatrudnienia, w ramach którego nie korzysta już z ustrojowych uprawnień, gwarancji autonomii, wolności oraz ochrony prawnej, przysługujących wyłącznie w razie zatrudnienia na stanowisku radcy prawnego”.

Należy zauważyć, że to stanowisko przedstawił wcześniej SN w wyroku z 13.03.2014r., sygn. akt I PK 181/13.

Takie podejście zostało zaprezentowane również w wielu innych pismach OBSiL:

I tak opinii z dnia 22.10.2015 r. zatytułowanej „Stanowisko w sprawie oceny, czy zatrudnienie na stanowisku głównego specjalisty ds. postępowań administracyjnych stanowi wykonywanie zawodu radcy prawnego w ramach stosunku pracy w rozumieniu art. 8 ust. 1 ustawy o radcach prawnych” wskazano: „Przepisy ustawy o radcach prawnych nie stanowią przeszkody w zaoferowaniu osobie zajmującej stanowisko radcy prawnego innego stanowiska. Na takim innym stanowisku bowiem do osoby wpisanej na listę radców prawnych po prostu nie stosowałyby się ustawy o radcach prawnych” (w tym kontekście powołano się na wyrok SN z dnia 5.03.1999r., sygn. akt I PKN 621/98). Ponadto, stwierdzono, że „[z] treści umowy o pracę powinno wynikać jednoznacznie, iż zgodną wolą stron, zarówno pracodawcy, jak i pracownika, było zatrudnienie danego pracownika jako radcy prawnego, co prowadziłyby do wniosku, iż wykonuje on zawód w ramach stosunku pracy u danego pracodawcy”. Konieczność zachowania precyzyjności w tym zakresie jest konieczna, bowiem zawarte w ustawie o radcach prawnych „przepisy gwarancyjno-ochronne nie obejmują radcy zatrudnionego na innym stanowisku”.

W opinii z dnia 14.03.2016r. Mecenas Zenon Klatka stwierdził, że „osoba wpisana na listę, a więc posiadająca uprawnienia do wykonywania tego zawodu i pozostająca

w nieradcowskim stosunku pracy nie może na jego podstawie wykonywać czynności zawodowych objętych świadczeniem pomocy prawnej. Nie może więc również reprezentować w jakimkolwiek postępowaniu swojego pracodawcę w charakterze jego radcy prawnego. Nie można jednak wykluczyć sytuacji, w której taka osoba będzie obok pozostawania w nieradcowskim stosunku pracy, świadczyć jednocześnie pomoc prawną innemu podmiotowi np. w postaci doraźnej umowy cywilno-prawnej, w indywidualnej kancelarii bądź spółce prawniczej. Jeśli natomiast konkretne procedury (ale nie postępowanie karne – zob. art. 88 KPK) dopuszczają reprezentowanie strony tego postępowania przez innego niż radca prawny pracownika – wówczas taka reprezentacja przez pracownika z uprawnieniami radcowskimi byłaby dopuszczalna. Taki pełnomocnik nie miałby jednak w takim postępowaniu statusu radcy prawnego”. Mecenas Zenon Klatka jednoznacznie i stanowczo wskazał, że niedopuszczalne byłoby „łączenie w ramach jednej umowy o pracę zarówno czynności polegających na wykonywaniu zawodu radcy prawnego, jak i innych obowiązków pracowniczych”, bowiem „stanowiłoby (to – dop. MS) zasadniczą przeszkodę dla realizacji profesjonalnej niezależności, a tym samym do dochowania tajemnicy zawodowej i unikania konfliktu interesu”. Dodatkowo zauważył, że „[t]o samo ograniczenie należałoby odnieść do łączenia przez jedną osobę jej obowiązków pracowniczych nie będących wykonywaniem zawodu radcy prawnego z obowiązkami polegającymi na świadczeniu pomocy prawnej temu samemu podmiotowi na podstawie odrębnie zawartej umowy cywilno-prawnej w konkretnej sprawie”.

Moim zdaniem, te wskazania są w pełni prawidłowe. **Osoba, która posiada prawo wykonywania zawodu radcy prawnego (czyli osoba, która jest wpisana na listę radców prawnych i złożyła ślubowanie – art. 23 u.r.p.), może pozostawać w stosunku pracy na stanowisku radcy prawnego albo na innym stanowisku. Jednak z wykonywaniem zawodu radcy prawnego i w konsekwencji zastosowaniem regulacji ustawy o radcach prawnych, w tym jej przepisów gwarancyjno-ochronnych mamy do czynienia tylko w przypadku zatrudnienia na stanowisku radcy prawnego (z umowy lub innych dokumentów dotyczących stosunku pracy musi jednoznacznie wynikać, że jest to taki rodzaj pracy). Przy czym na tym stanowisku (które będzie jedno- lub wieloosobowym stanowiskiem obsługi prawnej albo – w przypadku zatrudnienia kilku radców prawnych na w sumie więcej niż jeden etat – stanowiskiem radcy prawnego usytuowanym**

w komórce obsługi prawnej) mogą być wykonywane wyłącznie zadania stanowiące świadczenie pomocy prawnej (ewentualnie także związane z funkcją koordynatora pomocy prawnej u pracodawcy lub funkcją kierownika w odniesieniu do pracowników komórki obsługi prawnej niebędących radcami prawnymi). Natomiast zatrudnienie takiej osoby na innym, „nieradcowskim” stanowisku, nawet jeśli wykonywane są na nim jakieś czynności związane z pomocą prawną (poza wyraźnie określonymi przez prawodawcę sytuacjami – określanymi jako tzw. przymus adwokacko-radcowski, osoby wykonujące prawnicze zawody zaufania publicznego takie jak radcowie prawni nie mają monopolu na świadczenie usług prawniczych), nie stanowi wykonywania zawodu radcy prawnego (ze wszelkimi tego konsekwencjami).

W sporządzonej w dniu 25.09.2016r. na zlecenie OBSiL opinii zatytułowanej „Stanowisko w sprawie niektórych zasad wykonywania zawodu radcy prawnego w urzędzie administracji publicznej” dotyczącej nieco innego zagadnienia przedstawiłam analizę wielu regulacji zawartych w ustawie o radcach prawnych i w uchwałach samorządowych, która jest w pełni relewantna w odniesieniu do zagadnień przedstawionych przez Wnioskodawcę. Zresztą stwierdziłam, że „w przypadku wykonywania zawodu radcy prawnego w ramach stosunku pracy, a zatem na stanowisku radcy prawnego, te elementy powinna określać umowa o pracę”, czyli jednoznacznie uznałam, że w ramach stosunku pracy zawód radcy prawnego może być wykonywany jedynie na stanowisku radcy prawnego. Dodatkowo ustaliłam, że na tym stanowisku (jedynym, na którym można wykonywać zawód radcy prawnego) można wyłącznie świadczyć pomoc prawną (i ew. pełnić funkcje koordynatora pomocy prawnej w urzędzie lub kierownika w stosunku do osób niebędących radcami prawnymi a zatrudnionych w komórce obsługi prawnej), a nie jest dopuszczalne wykonywanie innych zadań (np. kierownika urzędu bądź jego zastępcy), nawet jeśli radca prawny wyraziłby na to zgodę.

W pierwszej kolejności należy przypomnieć, że „[z]awód radcy prawnego może wykonywać osoba, która spełnia wymagania określone niniejszą ustawą” (art. 3 ust. 1 u.r.p.), a zgodnie z art. 23 u.r.p. „[p]rawo wykonywania zawodu radcy prawnego powstaje z chwilą dokonania wpisu na listę radców prawnych i złożenia ślubowania”. Oznacza to, że **pierwszym (podstawowym, ale nie jedynym) warunkiem uznania, że mamy do czynienia z wykonywaniem zawodu radcy prawnego w ramach stosunku**

pracy, jest posiadanie przez pracownika aktualnego wpisu na listę radców prawnych i złożenie ślubowania.

Nie jest to jedyny warunek, bo przecież nie ma regulacji (w aktach prawa powszechnego i prawa samorządowego), która zakazywałaby osobie spełniającej ww. przesłanki dotyczące wpisu i ślubowania wykonywania innego zawodu czy innych zadań. Oczywiście pewne istotne ograniczenia wynikają z zasad etyki – dotyczy to przede wszystkim godności zawodu radcy prawnego (radca prawny powinien dbać o tą szczególną wartość również wtedy, gdy realizuje zadania na stanowisku nieradcowskim, choćby równocześnie (w innym miejscu) nie wykonywał zawodu radcy prawnego, bo obowiązek dbania o godność zawodu radcy prawnego został w art. 11 KERP zakreślony szeroko) oraz zasady niezależności (jeśli taka osoba równocześnie wykonuje zawód radcy prawnego – nie powinna podejmować działań, które by jej niezależność przy wykonywaniu zawodu ograniczały).

Zgodnie z art. 4 u.r.p., „[w]ykonywanie zawodu radcy prawnego polega na świadczeniu pomocy prawnej”. Ustawodawca wskazał jedynie niektóre czynności, stanowiące taką pomoc prawną (w art. 6 ust. 1 u.r.p. wyszczególniono „udzielanie porad i konsultacji prawnych, sporządzanie opinii prawnych, opracowywanie projektów aktów prawnych oraz występowanie przed urzędami i sądami w charakterze pełnomocnika lub obrońcy), ale podał istotę pomocy prawnej – art. 2 u.r.p. przewiduje, że „[p]omoc prawna świadczona przez radcę prawnego ma na celu ochronę prawną interesów podmiotów, na których rzecz jest wykonywana”. Oznacza to, że **jedynie w przypadku świadczenia pomocy prawnej przez osobę mającą prawo wykonywania zawodu radcy prawnego mamy - o ile spełnione są jeszcze kolejne warunki - do czynienia z wykonywaniem zawodu radcy prawnego**. Natomiast realizacja przez taką osobę innych zadań (np. związanych z funkcją dyrektora wydziału w urzędzie gminy) nie stanowi wykonywania zawodu radcy prawnego.

W art. 8 ust. 1 u.r.p. przedstawiono zamknięty katalog form wykonywania zawodu radcy prawnego. Jedną z nich jest stosunek pracy. Przewidziano, że „[r]adca prawny wykonuje zawód w ramach stosunku pracy (...)”.

Istotne wskazania dotyczące usytuowania stanowiska, na którym radca prawny wykonuje zawód, zawiera art. 9 u.r.p. Wyraźnie określono, że to stanowisko jest stanowiskiem samodzielnym, podległym bezpośrednio kierownikowi zatrudniającej

jednostki (ust. 1). Szczególnie istotne dla odpowiedzi na przedstawione przez Wnioskodawcę zagadnienia są regulacje zawarte w art. 9 ust. 3 i 4 u.r.p.

W ust. 3 wskazano, że zarówno w organie państwowym, jak samorządowym „radca prawny wykonuje pomoc prawną w komórce lub w jednostce organizacyjnej, w biurze, w wydziale lub na wyodrębnionym stanowisku **do spraw prawnych** (podkr. – MS) podległym bezpośrednio kierownikowi tego organu” (dalsza część tej regulacji odnosi się do usytuowania stanowiska w organie państwowym, dlatego zostanie pominięta). Jednoznacznie wynika z tego przepisu, że wykonywanie pomocy prawnej przez radcę prawnego w urzędzie jednostki samorządu terytorialnego (czyli – jak przewidują art. 4 i art. 8 ust. 1 *in principio* u.r.p. - wykonywanie zawodu radcy prawnego w ramach stosunku pracy w takim urzędzie) **może odbywać się wyłącznie w bezpośrednio podległej kierownikowi tego urzędu komórce (biuro, wydział, itp.) do spraw prawnych** (co ma miejsce, gdy w urzędzie zatrudnionych jest dwóch lub więcej radców prawnych na w sumie więcej niż 1 etat) **albo na bezpośrednio podległym kierownikowi urzędu stanowisku do spraw prawnych** (gdy w urzędzie zatrudniony jest jeden radca prawny albo gdy kilku zatrudnionych radców prawnych w sumie pracuje na maksymalnie 1 etat). **Oznacza to, że świadczenie jakichkolwiek usług prawnych przez posiadającą prawo wykonywania zawodu radcy prawnego osobę na innym stanowisku (innym niż stanowisko w komórce do spraw prawnych bądź wyodrębnione stanowisko do spraw prawnych) nie stanowi wykonywania zawodu radcy prawnego (ze wszystkimi tego konsekwencjami).**

Zgodnie z art. 9 ust. 4 u.r.p., „[r]adcy prawnemu nie można polecać wykonania czynności wykraczającej poza zakres pomocy prawnej”. Moim zdaniem, to ograniczenie dotyczy nie tylko poleceń wydawanych pracownikowi (o których mowa w art. 25 u.p.s.), ale także określenia obowiązków radcy prawnego w umowie o pracę i innych dokumentach (regulaminy, zakresy czynności, itp.) dotyczących obowiązków pracowniczych. To również oznacza niemożność traktowania usług prawnych świadczonych przez osobę, która ma prawo wykonywania analizowanego zawodu, na stanowisku „nieradcowskim”, np. dyrektora wydziału w urzędzie gminy, na którym realizowane są przecież także (i przede wszystkim) inne, „nieprawnicze” zadania, jako wykonywania zawodu radcy prawnego.

Należy zwrócić uwagę, że stosowanie wielu przepisów ustawy o radcach prawnych, które mają charakter gwarancyjno-ochronny – chodzi o przepisy, które dotyczą takich aspektów jak na przykład czas pracy radcy prawnego (art. 18), możliwość wykonywania zawodu w ramach stosunku pracy jednocześnie w więcej niż jednej jednostce organizacyjnej w wymiarze większym niż 1 etat (art. 17), udział przedstawiciela samorządu radcowskiego przy dokonywaniu oceny pracy radcy prawnego (art. 16 ust. 1), ochrona przed wypowiedzeniem (art. 19) czy wynagrodzenie radcy prawnego (art. 22[4]), nie byłoby praktycznie możliwe (prawodawca wyraźnie odniósł te szczególne uprawnienia do „radcy prawnego wykonującego zawód na podstawie stosunku pracy”), gdyby wykonywanie zawodu radcy prawnego (które polega – art. 4 u.r.p. – na świadczeniu pomocy prawnej) można byłoby łączyć z innymi oczywiście działaniami pracownika przypisanymi do „nieradcowskiego” stanowiska – w ramach tego „nieradcowskiego” stanowiska.

Moim zdaniem, uznanie możliwości wykonywania zawodu radcy prawnego w ramach zatrudnienia na stanowisku „nieradcowskim” w urzędzie gminnym (czy innej jednostki samorządu terytorialnego), czyli w połączeniu z koniecznością realizacji innych zadań, które nie stanowią świadczenia pomocy prawnej, podważałoby także zasadę niezależności radcy prawnego oraz uniemożliwiłoby realizację obowiązku zachowania tajemnicy radcy prawnego. Sam tytuł zawodowy wskazuje, że rolą radcy prawnego jest doradzanie klientowi - w przypadku wykonywania zawodu w ramach stosunku pracy jest nim pracodawca, a nie podejmowanie decyzji, prowadzenie postępowań administracyjnych czy innych czynności władczych. Radca prawny świadczy pomoc prawną, czyli wspiera klienta (pracodawcę) w zakresie prawa – wskazuje właściwe przepisy prawa, ich wykładnię i zakres zastosowania, sporządza projekty umów i innych czynności prawnych, reprezentuje jako pełnomocnik przy negocjacjach, w postępowaniach sądowych i przed innymi organami, itp. Jeśli pracownikowi, który posiada prawo wykonywania ww. zawodu, powierza się wykonywanie innych zadań niż świadczenie pomocy prawnej, na przykład związanych z kierowaniem pracą innych osób w innej komórce niż komórka obsługi prawnej (w tym przypadku ew. kierowanie oczywiście nie mogłoby dotyczyć radców prawnych zatrudnionych w tej komórce, czyli wchodziłoby w rachubę tylko w przypadku, gdyby w tej komórce były zatrudnione osoby na innych niż radcowskie stanowiskach – pracownicy obsługi administracyjnej czy innego rodzaju wsparcia dla radców prawnych

i tej komórki), prowadzeniem jako przedstawiciel organu postępowań (np. w charakterze upoważnionego pracownika w rozumieniu art. 268a kpa), itp., to praktycznie wyklucza to możliwość zachowania niezależności przy świadczeniu pomocy prawnej na tym samym stanowisku. Taki pracownik, będąc bezpośrednio zaangażowany w działania organu (wykonując jego kompetencje), nie ma wymaganej od radcy prawnego niezależności.

Na te okoliczności zwrócił także uwagę SN w ww. wyroku z dnia 13.03.2014r., sygn. akt I PK 181/13, a wcześniej – zwłaszcza gdy chodzi o „usytuowanie stanowiska radcy prawnego w strukturze organizacyjnej zakładu pracy i stworzenie gwarancji wykonywania obsługi prawnej w sposób wolny od obowiązku wykonywania poleceń wykraczających poza jej zakres” – w uchwale 7 Sędziów z dnia 17.09.1992r., sygn. akt I PZP 47/92 (należy zastrzec, że z uwagi na liczne, istotne nowelizacje ustawy o radcach prawnych od tego czasu uchwała częściowo stała się nieaktualna, ale nie dotyczy to ww. uwag).

Należy także zauważyć, że również w przypadku innych form wykonywania zawodu radcy prawnego wykluczone jest łączenie świadczenia pomocy prawnej z innymi rodzajami działalności (art. 8 ust. 2 u.r.p. oraz § 13 Regulaminu). Niewątpliwie takie podejście – podobnie jak w przypadku wykonywania zawodu w ramach stosunku pracy – jest uzasadnione potrzebą zagwarantowania radcy prawnemu niezależności przy wykonywaniu czynności zawodowych.

Określone w ustawie o radcach prawnych zasady dotyczące specyficznego usytuowania stanowiska, na którym osoba uprawniona wykonuje zawód radcy prawnego, zostały zrealizowane przez Radę Ministrów w rozporządzeniu z dnia 15.05.2018r., bowiem wyraźnie wyodrębniono w nim stanowisko radcy prawnego.

Osoba posiadająca prawo wykonywania zawodu radcy prawnego, czyli używania tego tytułu zawodowego, nie powinna wprowadzać nikogo w błąd co do tego, czy realizując określone działanie wykonuje ten zawód czy też nie. To powinno być jasne (niewątpliwie) dla wszystkich innych zainteresowanych osób. Adresat działania takiej osoby, zwłaszcza pracodawca powinien wiedzieć, czy takie działanie podejmuje radca prawny (jest to czynność zawodowa tej osoby jako radcy prawnego) czy też nie, bowiem tylko w pierwszym przypadku w grę wchodzi ochrona związana z obowiązkowym ubezpieczeniem, o którym mowa w ustawie o radcach prawnych, obowiązki określone w tej ustawie, KERP (z zastrzeżeniem dotyczącym obowiązku dbania o godność zawodu,

bo on jest szerzej zakreślony) i innych aktach samorządu radcowskiego, a także w szerszym zakresie (niż jedynie ochrona godności zawodu) odpowiedzialność dyscyplinarna. W związku z tym radca prawny realizując czynności zawodowe może używać wyłącznie tytułu zawodowego „radca prawny” (art. 4 KERP). W przypadku pozostawania w stosunku pracy jest to możliwe tylko wtedy, gdy jest zatrudniony na stanowisku radcy prawnego.

Odnosząc się szerzej w kontekście regulacji ustawy o radcach prawnych i uchwał samorządowych do drugiego (choć ściśle powiązanego z pierwszym, dlatego wcześniejsza analiza też jest relewantna) zagadnienia przedstawionego przez Wnioskodawcę, należy stwierdzić, co następuje:

Nie jest wykluczone wykonywanie zadań związanych ze świadczeniem pomocy prawnej (o ile przepisy prawa nie zastrzegają inaczej, dotyczy to najczęściej niektórych czynności związanych z zastępstwem procesowym czy szerzej w ogóle zastępstwa procesowego przed niektórymi sądami i trybunałami lub w niektórych postępowaniach) przez inne osoby niż radca prawny (szerzej na ten temat, z powołaniem orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, w ww. mojej opinii z dnia 25.09.2016r.). Dotyczy to również sytuacji, w której osoba posiadająca prawo wykonywania tego zawodu zdecyduje się zatrudnić na innym, „nieradcowskim” stanowisku, jednak w tym przypadku – jak wyraźnie wskazano już wyżej - realizacja takich zadań nie będzie stanowiła wykonywania zawodu przez tą osobę i w konsekwencji wykluczone jest powoływanie się przez nią w takiej sytuacji na tytuł zawodowy i regulacje ustawy o radcach prawnych. Jednak taka sytuacja powinna być traktowana jako wyjątkowa, a zakres tych zadań nie powinien być szeroki. Po pierwsze, w interesie pracodawcy (klienta) jest, by obsługę prawną zapewniała osoba (osoby), która jest niezależna i którą obowiązują szczególne obowiązki (dotyczące choćby tajemnicy zawodowej) oraz podlegająca obowiązkowemu ubezpieczeniu, jeśli chodzi o odpowiedzialność cywilną za szkody wyrządzone przy wykonywaniu czynności zawodowych. Te wszystkie warunki spełnia (gdy chodzi o pracowników) wyłącznie osoba posiadająca tytuł zawodowy radcy prawnego i zatrudniona na stanowisku radcy prawnego. Dodać należy, że jeśli w postępowaniu sądowym pracodawca jest reprezentowany przez pracownika, możliwość zasądzenia kosztów zastępstwa procesowego wchodzi w rachubę tylko w przypadku, gdy jest nim radca prawny (tj. osoba wykonująca zgodnie z prawem zawód radcy prawnego, nie wystarczy samo

posiadanie prawa do wykonywania tego zawodu). Po drugie, osobę, która pomimo posiadania prawa do wykonywania zawodu z niego nie korzysta i pracuje na innym „nieradcowskim” stanowisku, nadal obowiązują zasady koleżeństwa i lojalności wobec innych członków samorządu radcowskiego. Dotyczy to w szczególności radców prawnych, którzy wykonują zawód (czyli są zatrudnieni na stanowiskach radcowskich) u tego samego pracodawcy. W tym kontekście szczególne znaczenie ma zasada wyrażona w art. 50 ust. 3 KERP („Radcy prawnemu nie wolno podejmować czynności zmierzających do pozbawienia innego radcy prawnego zatrudnienia lub utraty klienta, chyba że wynika to z jego obowiązków przewidzianych prawem albo stanowi zgodną z Kodeksem formę pozyskiwania klienta”).

Jakkolwiek przedmiotem powyższej analizy były (z uwagi na kompetencje) regulacje ustawy o radcach prawnych i niektórych uchwał samorządu radcowskiego, to należy nadmienić, że powierzenie obsługi prawnej urzędu w szerokim zakresie innym pracownikom wydaje się także sprzeczne z regulacjami prawa powszechnego dotyczącymi stanowisk w urzędach jednostek samorządu terytorialnego i samorządowych jednostkach organizacyjnych, w których wyraźnie wyodrębniono stanowisko radcy prawnego jako „stanowisko we wszystkich urzędach” (część D tabeli II załącznik nr 3 do rozporządzenia RM z dnia 15.05.2018r.).

Podsumowanie:

Osoba posiadająca prawo wykonywania zawodu radcy prawnego, która jest zatrudniona w urzędzie gminy (lub w innej jednostce samorządu terytorialnego) na stanowisku urzędniczym „nieradcowskim”, w tym kierowniczym, nawet jeśli na tym stanowisku realizuje na rzecz pracodawcy jakieś usługi prawnicze, nie wykonuje w ramach tego stosunku pracy zawodu radcy prawnego i nie korzysta z uprawnień określonych w ustawie o radcach prawnych, które przysługują wyłącznie w przypadku zatrudnienia na stanowisku pracy określonym w rozporządzeniu RM z dnia 15.05.2018r. jako stanowisko radcy prawnego.

Osoba, która posiada prawo wykonywania zawodu radcy prawnego, ale zdecydowała zatrudnić się na innym, „nieradcowskim” stanowisku w urzędzie gminy (czy innej jednostki samorządu terytorialnego), nie powinna świadczyć całościowej obsługi prawnej urzędu. Do realizacji takich zadań przewidziane jest stanowisko radcy prawnego. Nie jest wykluczone wykonywanie przez osobę

zatrudnioną w urzędzie na stanowisku „nieradcowskim” jakichś usług prawnych na rzecz urzędu, ale powinno to być znacznie ograniczone (biorąc pod uwagę przepisy prawa, interes pracodawcy oraz zasady lojalności i koleżeństwa obowiązujące w relacjach między członkami samorządu radcowskiego), a w żadnym razie – jak wskazano wyżej - nie stanowi to wykonywania zawodu radcy prawnego.

Dr Monika Skowrońska
Adiunkt w Instytucie Prawa, Administracji i Ekonomii
Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji
Narodowej w Krakowie